

Opština Tivat
Sekretariat za uređenje prostora
i zaštitu životne sredine

Tivat

Poštovani,

shodno Izveštaju Komisije za ocjenu Izveštaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu DUP-a Golf Ekonomija Opština Tivat dostavljamo Vam Odgovore na Vaše primjedbe.

Direktor

mr Sonja Radović Jelovac, dipl.inž.arh.

Prilog: Odgovori obrađivača

Podgorica, novembar 2013.g.

Poštovani,

shodno Izvještaju Komisije za ocjenu Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu DUP-a Golf Ekonomija Opština Tivat dostavljamo Vam Odgovore na Vaše primjedbe.

U prilogu Vam takođe dostavljamo inovirani „Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu DUP-a Golf Ekonomija, Opština Tivat“, izmjenjen i dopunjen prema navodima Komisije.

U daljem tekstu saopštavamo, prema Vašim konstatacijama i primjedbama, naše odgovore, izmjene i dopune koje smo izvršili:

- Pregledom i analizom Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, na osnovu kriterijuma utvrđenih članom 21. Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, smatramo da u Izvještaju prije svega, treba ispraviti numeraciju u sadržaju, koja treba da bude u skladu sa svim dijelovima poglavlja definisanih zakonom.
- ❖ **ODGOVOR: Uskladićemo numeraciju. Mi smo numerisali osnovna poglavlja, nismo podpoglavlja koja nijesu ni navedena u sadržaju, već su sastavni dio poglavlja, a sve u skladu sa Zakonom na osnovu kog je urađen Izvještaj.**
- Predmetnim Izvještajem se navodi da je Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu rađen za NACRT DUP-a, što ne može da stoji i treba se izmijeniti u čitavom dokumentu.
- ❖ **ODGOVOR: Izvještaj je urađen za Nacrt DUP-a, obzirom da DUP nije usvojen. Kad bude usvojen Nacrt DUP-a, smatramo da tad treba isključiti prefiks Nacrt, ali po Zahtjevu Komisije ćemo to uraditi u inoviranom Izvještaju. Do sada je u Izvještaju za svaki planski dokument koji smo mi izradili, do trenutka usvajanja postojao prefiks „Nacrt“. Da smo napisali da je Izvještaj urađen za DUP, moguće da bi se javilo pitanje „kako ste radili za DUP, kad on nije usvojen“. „Vrzino kolo“, što bi narod rekao.**
- Nijesu priloženi dokazi da nosilac izrade ispunjava propisane uslove za izradu ovog dokumenta. Takođe nijesu priloženi dokazi da članovi multidisciplinarnog tima ispunjavaju propisane uslove.
- ❖ **ODGOVOR: Izvještaj su radili firma i stručnjaci koji imaju značajno iskustvo u ovim poslovima, a dokazi će biti priloženi.**
- U Predgovoru je navedeno “Ovaj Izvještaj ne sadrži grafičke priloge, jer su isti prikazani u okviru Nacrta Detaljnog urbanističkog plana”. Izvještaj o strateškoj procjeni predstavlja poseban dokument i u njemu treba da se nalaze svi podaci, crteži, grafike i drugo što je od značaja za kvalitetno sagledavanje kompletnog prostora i rješenja, a sve u cilju adekvatne ocjeni Izvještaja, bez obzira što se to nalazi u planskom dokumentu. Ovo je veoma značajno obzirom da je dokument

izložen na uvid javnosti pa mora imati kompletan uvid u document a ne da traži po drugim dokumentima. To što se istovremeno vrši javna rasprava to nema veze sa kompletnošću Izvještaja.

- ❖ **ODGOVOR: Različite Komisije, zahtjevaju različito. Do sad su svi dokumenti koje smo izradili imali isti prikaz, (a zauzimali su značajno veći prostor, te namjenu koja može izazvati mnogo značajnije konflikte u prostoru), kad su išli istovremeno na javnu raspravu. Ovu sugestiju smo imali od nekih prethodnih Komisija, da se ne bi opterećivali dokumenti. Ipak pošto ova Komisija zahtjeva drugačiji pristup, traženo ćemo ispuniti.**
- Što se tiče kompletnog dokumenta mišljenja smo da je preopširan i da se sveo na prepisivanje podataka iz DUP-a što opterećuje Izvještaj. Iako je u sadržaju rečeno da se da kratak pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana i programa on je urađen na oko 30-ak strana, što je skoro polovina izvještaja. Pored navedenog, nedostaje detaljni opis područja na kome se planira realizacija plana i programa, kako bi se mogla dati slika uticaja, mogućeg ili ne, na zaštićena područja, prirodna staništa i očuvanje flore i faune.
- ❖ **ODGOVOR: Rečeno u prethodnom odgovoru, se može i ovdje ponoviti. Dakle, Različite Komisije, zahtjevaju različito. Do sad su svi dokumenti koje smo izradili imali jasan prikaz rješenja i navoda iz planskog dokumenta, a upravo po zahtjevima Komisija za jasnim sagledavanjem planskog rješenja. U inoviranom dokumentu ćemo po zahtjevu ove Komisije dati kraći prikaz planskih rješenja.**
Što se tiče jasnog prikaza područja na kom se realizuje plan, smatramo da je on detaljno prikazan u okviru Izvještaja. Konstatacija Komisije je nejasna i široka, te nas ne upućuje na jasan nedostatak.
- Takođe pojedini dijelovi u tekstu su kontradiktorni, naime na strani 7. se kaže “planirani oblik intervencija je, gradnja na novim prostorima tj. gradnja na neizgrađenim prostorima.”, a takođe se u tekstu dalje kaže da je osnovna namjena površina i koncepcija uređenja prostora golf odnosno sport i rekreacija sa programom turizma i centralnih djelatnosti. S obzirom da se vidi da je planirano dosta prostora za individualno stanovanje 389 stambenih jedinica, bez obzira na planirane smještaje za “visoki turizam”, to pretpostavljam, jer se zna da je igranje golfa skup hobi, obrađivač treba da da pravu sliku situacije i odnosa prema drugim planovima i programima, kao i zaštićenim i potencijalno zaštićenim predjelima npr. Tivatska Solila –specijalni florističko-faunistički rezervat. Takođe trebalo bi dati smjernice na osnovu kojih bi se spriječili bilo kakvi konflikti u prostoru i omogućio održivi prostorni razvoj ovog predjela u skladu sa principima zaštite životne sredine.
- ❖ **ODGOVOR: Ne shvatamo u čemu je kontradiktornost, odnosno neusaglašenost navoda. Shodno postojećem stanju i planskom rješenju, prostor nije izgrađen, a na njemu se planira izgradnja golf terena i stambenih objekata.**

Uzimajući u obzir lokaciju Solila, te djelatnosti koje se odvijaju na prostoru između predmetne lokacije i Solila, jasno je da se ne može očekivati bilo kakav uticaj planskih rješenja prezentiranih u ovom Izvještaju na Solila.

Smjernice za održivi prostorni razvoj su definisane, između ostalog, predviđenom namjenom zemljišta, zauzetosti urbanističke parcele, izborom pejzažnog uređenja, mjerama zaštite koje se trebaju sprovoditi, a sve u cilju sprječavanja konflikata u prostoru i konflikata sa bilo kojim segmentom životne sredine. Smjernice su saopštene u okviru planskog dokumenta, i odnose na zaštitu životne sredine, aseizmičko projektovanje, protivpožarnu zaštitu, za racionalnu potrošnju energije i sl., a u ovom dokumentu je izvršena strateška procjena uticaja na životnu sredinu shodno planskim rješenjima.

- Poglavljem Izvještaja koje se odnosi na opisa lokacije - izgrađenosti i opremljenosti nisu unešeni podaci o načinu na koji se koristila ova lokacija u vremenu kada je funkcionisalo poljoprivredno dobro (vrste i broj nasada), što je važno za naredne aktivnosti koje se moraju preduzimati do privođenja namjeni. Izvještajem je potrebno uvrstiti sledeće: „Namjena lokacije tivatsko polje - „Ekonomija“ ranije je bila primarna poljoprivredna proizvodnja i to voćarstvo - uglavnom vinogradarstvo, povrtarstvo na otvorenom i u zatvorenom prostoru kao i proizvodnja rasada i sadnica. Tip zemljišta koji preovladava na ovom području, koji je obuhvaćen planom, uglavnom je smeđe tlo, rendzine na flišu, smeđe tlo na flišu i antropogeno zemljište koje čovjek određenim aktivnostima, kao što je u ovom slučaju bilo, mijenjao strukturu zemljišta u antropogeni profil. Prema starijim statističkim podacima ovu lokaciju činilo je:
 - 63.5 ha obradivog poljoprivrednog zemljišta ,
 - 37 ha šumskog zemljišta ,
 - 7 ha neplodnog zemljišta,Od obradivog poljoprivrednog zemljišta oranice i bašte su činile 3.5 ha, pod staklenicima bilo je 1 ha, pod plastenicima bilo je 2 ha“. Vinogradi su pokrivali oko 30 ha (87 000 čokota vinove loze), livade su činile oko 30 ha.
- ❖ **ODGOVOR: Tačno je da nismo prikazali namjenu prostora iz ranijeg perioda, već smo smatrali, a i dalje smatramo, da je dovoljno istaći sadašnje stanje na lokaciji, što smo i uradili. Postupićemo shodno zahtjevu Komisije i saopštiti raspoložive podatke o korišćenju prostora iz perioda kad se koristilo kao poljoprivredno dobro.**
- Ova lokacija se sjeverno graniči sa „rijekom“ Gradiošnica, koja predstavlja jedan od najznačajnijih bujičnih sistema na području Tivta. Tok rijeke Gradiošnice je dobrim dijelom regulisan, međutim postoje kritične lokacije koje je potrebno obnoviti (kao kamene kaskade za malu i veliku vodu) sve radi smanjenja uticaja od štetnog dejstva voda. Takođe, u ovom dijelu lokacije nalazi se vještačko akumulaciono jezero kat.par.broj 2047 KO Mrčevac, koje je služilo za

navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta. U skladu sa Zakonom o vodama, akumulaciono jezero predstavlja vodno dobro. Kako predstavlja vodno zemljište, potrebno je u toku ili prije izrade projektne dokumentacije, planirati određivanje granica vodnog zemljišta u skladu s Uredbom o načinu određivanja granica vodnog zemljišta („Službeni list Crne Gore“, broj 25/12). Granice vodnog zemljišta u skladu sa ovom Uredbom, određuju se neposrednim mjerenjem i istraživanjem na terenu, te shodno navedenom Izvještajem o SPU je potrebno navesti da će se o navedenom uraditi Elaborat granica vodnog zemljišta. Kako je oko akumulacije predviđeno uređivanje (površine javne namjene) park, staze i dr., za njihovo određivanje potrebno je odrediti granice vodnog zemljišta. Veoma je važno (s obzirom na stari problem plavljenja magistrale u tivaskom polju) razraditi kvalitetno odvođenje atmosferskih voda na čitavom kompleksu i sprovođenje atmosferskih voda u rijeku Gradiošnica i južnije dalje u ispuste ispod magistrale, odrediti pravilno nivelisanje terena.

❖ **ODGOVOR: U Izvještaju ćemo navesti obavezu izrade Elaborata granica vodnog zemljišta u skladu sa Zakonom o vodama.**

Sami golf tereni imaju izuzetno mali koeficijent oticaja tako da planirano uređenje ovog područja ne može generisati dodatne količine voda koje bi zahtjevali kanalisanje mrežom zatvorenih kišnih kanala unutar područja. Slivno područje uzvodno od predmetnog područja se drenira potokom Gradiošnica kao i putem tri bujična kanala koja su pomenuta u tekstu. Ovi bujični kanali su prolazni kroz predmetno područje i u okviru ovog DUP-a se može uticati samo na njihovo ne prekidanje i redovno održavanje, što je takođe napomenuto u tekstu planskog dokumenta. Navedeni bujični kanali su dovoljnog profila da efikasno odvedu vodu sa uzvodnog područja. Problem nastaje u nizvodnim odvodnicima, tj. neefikasnom odvodnjavanju kanala uz magistralu uslijed smanjenih ili malih profila propusta ispod aerodromske piste.

Dakle, konačno rješenje problema plavljenja magistrale ne može biti ostvareno ovim DUP-om, već obezbjeđenjem prohodnosti nizvodnih profila, povećanjem njihovih profila ili novih pravaca nizvodnog odvodnjavanja. Sve navedeno je van obuhvata ovog DUP-a.

Ipak, u cilju smanjenja količine oborinskih voda koje se ulivaju u otvoreni kišni kanal duž magistrale, predviđjeće se sakupljanje oborinskih voda interceptorom duž glavne planirane saobraćajnice na predmetnom području. Na ovaj način će se presjeći dva od tri glavna bujična toka i prihvaćena voda odvesti do korita potoka Gradiošnica. Na taj način će se u velikoj mjeri rasteretiti kanal uz magistralu, kao i propusti ispod aerodromske piste. Teren ne pada na način koji omogućava preusmjeravanje trećeg bujičnog toka u bilo koji drugi recipijent sem u kanal duž magistrale.

- Dijelom Izvještaja na strani 43. kojim se opisuje lokacija Tivatsko polje važno je takođe napomenuti da je Odlukom o ustanovljavanju lovišta sa posebnom namjenom („Sl. list CG“, br.62/10), ustanovljeno lovište „Tivat“. Granice lovišta su ustanovljene administrativnim granicama opštine Tivat, što predstavlja da se na predmetnoj lokaciji odvijaju aktivnosti lova. Divljač koja se love na ovom području su divlje svinje, zečevi, jazavac, lisica kao i pernata divljač šljuke, fazani i dr. Lovištem „Tivat“ gazduje Lovačko udruženje „Tivat“, na osnovu odobrenja Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Evidentno je da će se staništa ovih životinja mijenjati. Ova oblast nije razrađena Izvještajem, važno je procijeniti uticaj izgradnje ovog kompleksa na migraciju ovih životinja, kao uticaj ovih životinja na „golf kompleks“, s obzirom da se lokacija graniči istočno sa šumskim područjem.
- ❖ **ODGOVOR: U Izvještaju ćemo navesti Odluku o ustanovljavanju lovišta „Tivat“, te eventualni uticaj izgradnje planiranih objekata na životinje u okviru lovišta.**
- Predmetnim Izvještajem, kako na str. 20. koji se odnosi na uređenje prostora, tako i u čitavom Izvještaju nije određen način vađenja ostataka čokota vinove loze i uništavanja korjenovih ostataka drugih nasada i korova (korovskih kao pajasen i dr.). Na ovoj lokaciji nalaze se uglavnom višegodišnji nasadi, čokoti vinove loze. Sada više ne u toliko navedenom broju. Korjen vinove loze je veoma razvijen i prodire duboku u zemlju, isto tako veoma je otporan na uništavanje, tako da postoji mogućnost i nakon dugog niza godina nakon vađenja čitavog čokota sa korjenovim sistemom, može da se javi izbijanje lastara vinove loze, što može nepovoljno uticati na kvalitet trave na budućem igralištu, takođe invazivna vrsta pajasen (*Ailantus altissima*) je veoma otporna na uništavanje, koji ponovo raste i iz najmanjih dijelova. Stoga, veoma je važno uraditi analizu uništavanja i vađenja ostataka nasada i ostalog korova, s obzirom da će biti potrebno koristiti određene herbicide koji će uništiti ostatke korjenovih sistema.
- ❖ **ODGOVOR: Detaljan prikaz svih radova, uključujući i zemljane, će se izvršiti na narednom nivou tehničke dokumentacije, koju će pratiti izrada Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu. Ovaj Izvještaj ne prati detaljnu razradu projekta, već planski dokument.**
- Poglavljem izvještaja na str. 23., a koje se odnosi na vodosnabdijevanje - opis travnjaka, potrebno je radi pojašnjenja i stvaranja jasnije slike o travnjaku navesti narodne i latinske nazive koje čine travnu skupinu planiranu na golf terenima. Koje su to travne skupine koje čine travu za golf teren pod nazivima ROUGH, FAIRWAY i GREEN? Intersovanjem o travi koja se najčešće zasniva na golf terenima su sledeće vrste: *Poa pratensis* - prava livadarka, *Folium perene* - obični ljulj, *Festuca rubra ssp.commutata* - vlasulja, *Restuca rubra* - nacrvena vlasulja, *Festuca rubra spp. trichophylla*, *Agrostis tenius (capilaris)* - obična rosulja, *Agrostis stolonifera* - bijela rosulja. Ako će se navedene trave koristiti za zasnivanje golf terena, čine dobru kombinaciju za dobijanje „tepih trave“,

stvaraju jake busene i rizome. Inače kako je navedeno u ovom dijelu Izvještaja, da ne zahtjevanju veliku količinu vode, mišljenja sam da je ovim vrstama trave potrebna velika količina voda, što bi trebalo uzeti u obzir kod dimenzinisanja potrebne količine vode. Izvještajem je potrebno navesti da je prije zasnivanja travnjaka potrebno uraditi agrohemijску analizu zemljišta, kao i uvesti sistem kontrole plodnosti zemljišta, koji predstavlja racionalnu upotrebu đubriva i pesticida u cilju ostvarenja visokog kvaliteta travne smjese uz odgovarajući ekonomski efekat i zaštitu životne sredine. Sistem kontrole zemljišta preporučljivo je uvesti iz prvenstveno navedenih razloga, bez obzira što to više nije poljoprivredno zemljište.

- ❖ **ODGOVOR: Izbor travnatog prekrivača će se takođe razraditi na narednom nivou. U okviru ovog Izvještaja je razmatran strateški uticaj planskog dokumenta. Uvažićemo vašu konstataciju, i u Izvještaju obavezati nosioca projekta da izvrši agrohemijскую analizu zemljišta, koju je on svakako i planirao da uradi u sklopu naredne tehničke dokumentacije, obzirom na neophodnost ovih podataka za kvalitetni izbor trave i njeno održavanje.**

- Poglavljem Izvještaja kojim se opisuje stanje životne sredine nije ispoštovan član 21 stav 3 tačka 2 pomenutog zakona, podaci koje je naveo obrađivač vezano za: opšte osobine Crnogorskoga primorja, klimatske prilike, oblačnost i osunčanost, kvalitet vazduha, flora i fauna, opis Tivatskog polja, geološka sredina i zemljište, seizmičnost, seizmička regionalizacija i hazard, Izvod iz karte PUP –Tivat, geomorfološke karakteristike, hidrogeološke karakteristike, pedološke karakteristike, Izvod iz karte PUP – Tivat –pedološka karta, hidrogeološke i hidrografske karakteristike, opis kulturno-istorijskih dobara, ... odnose se na uopštene podatke i mogu da se primjene za bilo koji izvještaj u okruženju, za konkretno područje koje je samo po sebi specifično, ako uzmemo u obzir morfologiju terena, prisustvo vodenih tokova i močvara ova informacija kao takva nije od neke koristi za konkretno područje, koje bi trebalo da bude posebno i kao takvo da se ispita i na osnovu stvarne slike i stanja daju predlozi i preporuke za zaštitu zemljišta kao preduslova za razvoj biljnog i životinjskog svijeta, voda (površinske, podzemne) kao neprocjenjivog resursa i svih drugih činilaca koji utiču na kvalitet životne sredine.
- ❖ **ODGOVOR: U Izvještaju smo kako je to i istaknuto, prikazali raspoložive podatke. Izvještaj nije imao mandat da utvrđuje činjenično stanje pojedinih segmenata životne sredine, ili da radi različite studije i analize. Želimo da napomenemo da za mnogo veće prostore i djelatnosti koji, mišljenja smo, mogu imati veće konflikte sa životnom sredinom nego što je ovaj, nijesu rađene studije utvrđivanja stanja životne sredine, već su saopšteni raspoloživi podaci. Utvrđivanje stanja životne sredine, posebno stanja flore i faune, svakako mora biti obaveza prije izrade narednog nivoa tehničke dokumentacije (prije izrade Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu), što smo i saopštili u Izvještaju, u sklopu poglavlja 7.**

- U poglavlju opisa segmenata životne sredine dati su podaci za floru i faunu na oko osam stranica a nigdje nije navedeno šta se na konkretnom dijelu nalazi.
- ❖ **ODGOVOR: U okviru poglavlja 1. Izvještaja smo dali prikaz traženih podataka na području plana, te zbog toga ove podatke nijesmo saopštili ponovo u okviru poglavlja 2. U okviru poglavlja 2. smo saopštili podatke za širi prostor, te uže područje tivatskog polja. Razlog ovome je što se radi o dokumentu koji govori o strateškom uticaju, te da će se detaljnije elaboriranje izvršiti na narednom nivou dokumentacije. Svakako, smatramo da su saopšteni podaci u okviru ova dva poglavlja i više nego dovoljni za ovaj nivo dokumentacije.**
- Ukupno gledano postojeće stanje životne sredine je urađeno na osnovu PUP-a za Tivat a ne za konkretni obuhvat, tako da neophodno bilo insistirati da se to odradi jer samo na takav način bi se mogao procijeniti eventualni uticaj. Daju se podaci za kvalitet zemljišta koji su ispitivani a koji se ne odnose na konkretan planski dokument. Obzirom da će se pri izgradnji terena za golf koristiti određena sredstva za uništavanje korova to se mora utvrditi obaveza ispitivanja kvaliteta zemljišta.
- ❖ **ODGOVOR: Kako smo istakli i u jednom od prethodnih odgovora, navešćemo obavezu nosiocu projekta da izvrši ispitivanje kvaliteta zemljišta i ostalih segmenata životne sredine prije izrade Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu. Takođe ćemo ponoviti da ovaj Izvještaj nije imao mandat da vrši ispitivanja segmenata životne sredine. Ranije smo naveli da traženo nije rađeno ni za druge planove ili dokumente na ovom nivou tehničke dokumentacije.**
- Konstatacije da “Podatke o kvantitetu i kvalitetu ovih voda, kao ni povremenih bujica ne posjedujemo” ne mogu da stoje već je neophodno da se kroz opis segmenata životne sredine utvrde i ovi i svi drugi nedostajući podaci. Prebacivanje sve da se uradi na nivou EIA obesmišljava ovaj postupak. Mjerama se mora naložiti da se uradi ispitivanje kvaliteta segmenata životne sredine. Citiram dio koji opet pokazuje da će sve odraditi kroz EIA “I ako nije registrovano postojanje ugroženih vrsta na ovom području, utvrđivanje stanja zaštićenih ili ugroženih vrsta se mora nastaviti u toku izrade dalje dokumentacije: npr. Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu.” Koja bi to mogla biti dokumentacija prije Elaborata. Ako se nemaju konkretni podaci postavlja se pitanje kako je izvršeno vrednovanje uticaja na pojedine segmente.
- ❖ **ODGOVOR: Ponavljamo da Izvještaj nije imao mandat da vrši ispitivanja segmenata životne sredine. Ispitivanje protoka vodnih objekata je dugotrajan proces i mi ih ne možemo saopštiti. Možemo saopštiti samo raspoložive podatke.**
Na ovom prostoru nisu registrovane zaštićene ili ugrožene vrste, te ćemo preporuku utvrđivanja ovih vrsta u toku izrade dokumentacije na narednom nivou ukloniti.

- Područje za koje se priprema plan opisano je nedovoljno mikrolokacijski i makrolokacijski pitanja zaštite životne sredine koja trebaju biti zastupljena u ciljevima i planovima kao i uslovi pod kojima se planirane aktivnosti mogu ostvariti, uz mjere koje trebaju da se obrade: kao npr. tehničko-tehnološke (s obzirom da je preduslov za igranja golfa formiranje i podizanje kvalitetnih travnih površina, postoji mnogo stvari koje nisu objašnjene u vezi sa tim, prije svega na predmetnoj lokaciji treba uraditi analizu zemljišta, koja će pokazati koje su agrotehničke mjere neophodne da se zemljište dovede do kvaliteta koji će obezbjediti stvaranje kvalitetnog travnjaka, zatim izbor vrsta trava, podizanje, održavanje odn. zalivanje - navodnjavanje, prihrana, košenje travnatog pokrivača za golf terene, sve je to potrebno obraditi), način upravljanja otpadom (komunalnim i biološkim) odn. evakuaciji otpada i načinu tretiranja, uslovi i mjere zaštite vazduha, uslovi i mjere zaštite voda - preventivne i sanacione mjere protiv daljeg zagađivanja priobalnog mora i podzemnih voda radi ostvarivanja i očuvanja kvaliteta voda, kako površinskih tako i podzemnih.
- ❖ **ODGOVOR: Kako je naprijed rečeno, navešćemo obavezu investitoru da izvrši ispitivanje postojećeg stanja životne sredine na lokaciji prije izrade narednog nivoa tehničke dokumentacije, odnosno prije izrade Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu.**
Detaljan prikaz svih radova, će se izvršiti na narednom nivou tehničke dokumentacije, koju će pratiti izrada Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu. Na ovom nivou ne znamo sve tehničke mjere koje će se i na koji način sprovesti, te ih ne možemo prikazati u Izvještaju. Ovaj Izvještaj ne prati detaljnu razradu projekta, već planski dokument i daje prikaz strateškog uticaja.
- Što se tiče navodnjavanja navodi se da se planira da se to vrši nakon prečišćavanja voda u PPOV. Postavlja se pitanje količine te vode kao i dinamika kada će biti izgrađeni objekti iz kojih će se prečišćavati otpadna voda. Prema tome mora se definisati dinamika izvođenja objekata u smislu da li će se prvo graditi planirani objekti pa tek PPOV ili se misli na neki drugi PPOV u Opštini Tivat. Takođe napominjemo da se tokom izrade tehničke dokumentacije posebna pažnja obrati na određivanje tipova uređaja za prečišćavanje otpadnih voda. Veoma je važna ova razrada s obzirom da se planira navodnjevanje trave prečišćenom fekalnom otpadnom vodom. U ovakvim otpadnim vodama često se mogu javiti bakteriološki neispravne vode, što može negativno uticati na zdravlje ljudi, stoga je veoma važno odrediti adekvatne tipove uređaja.
- ❖ **ODGOVOR: Dinamika izvođenja projekta mora biti definisana Idejnim/glavnim projektom. Izbor sistema za prečišćavanje voda je vrlo važan faktor u cilju zaštite životne sredine. Izabrano postrojenje mora da zadovolji zahtjeve važećeg Pravilnika, što smo naveli u poglavlju 7. u dijelu Mjera za ublažavanje uticaja na vode. U inoviranom dokumentu ćemo još izričitije saopštiti ovu obavezu.**

- Takođe, Izvještajem je potrebno dati preporuku u smislu svođenja izgradnje objekata na najmanju moguću mjeru ili lociranje istih na neobradivim površinama.
- ❖ **ODGOVOR: Izvještaj je urađen za planirana rješenja, te ne možemo davati ovakve predloge.**
- Predmetnim Izvještajem maksimalno se nastojalo da se za sadnju na golf terenu koristi lokalna mediteranska flora, koja se, bar za sada, u našim uslovima ne tretira hemijskim sredstvima. Ovim vrstama treba dodati i Fejzu (*Feijoa selowiana*) i Nešpulu ili Japansku mušmulu (*Eriobotria japonica*) koje ne potiču sa Mediterana ali pripadaju suptropskoj zoni, adaptirane su kod nas i odlično se uklapaju u naš mediteranski ambijent, a pri tom se gaje bez sredstava za zaštitu.
- ❖ **ODGOVOR: U sklopu predloga mjera inoviranog Izvještaja, predložićemo vrste flore koje ste predložili.**
- Postojećim rješenjima treba spriječiti sva zagađenja (zemljišta, voda i vazduha) koja mogu nastati usled primjene hemijskih sredstava (pesticida) za zaštitu travnjaka i drugih biljnih vrsta. Da bi se ovo postiglo treba koristiti sledeća rješenja: za sadnju raznih vrsta dekorativnog i aromatičnog bilja koristiti samo one vrste koje se ne tretiraju hemijskim sredstvima, što je uglavnom i ispoštovano. U izuzetnim slučajevima za zaštitu koristiti samo ona sredstva koja su dozvoljena Zakonom o proizvodnji organske hrane. U slučaju potrebe tretiranja travnjaka, takođe treba koristiti samo prirodna sredstva na bazi bilja, a ako to nije dovoljno, travnjak se zamjenjuje novim busen travnjakom. Za ovu svrhu treba uvijek imati rezervne površine za proizvodnju busena.
- ❖ **ODGOVOR: Preporuke koje ste saopštili ćemo uvrstiti u Izvještaj.**
- Izvještajem o strateškoj procjeni uticaja neophodno je decidno navesti da se GM sjeme ili trava neće koristiti za potrebe golf terena.
- ❖ **ODGOVOR: U Izvještaj ćemo uvrstiti zabranu korišćenja GM sjemena ili trave.**
- Procjena uticaja na životnu sredinu nije uređena u skladu sa članom 21 stav 3 tačka 4 Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu. Takođe na strani 54 u dijelu 5.2 Opšti ciljevi zaštite životne sredine stoji: „Određeni su sledeći opšti ciljevi zaštite zaštite životne sredine od značaja za plan:
Zaštita biodiverziteta kao cjeline, a posebno komponenti biodiverziteta koji imaju zaštićenu vrijednost
Zaštita postojećih zaštićenih područja i proglašenje novih“
Kojih ako nisu prepoznata i opisana, i ako u tabeli 6.7 Identifikacija i evaluacija strateški značajnih uticaja planskih rješenja na životnu sredinu, nakon vrednovanja dobija se da će turizam tj. Razvoj turizma može imati negativne efekte, prije svega na floru i faunu prostora.

- ❖ **Član 21. Zakona o strateškoj procjeni se odnosi na Ocjenu Izvještaja, i to su obaveze nadležnog organa, a ne obrađivača Izvještaja, te ga stoga nismo ispoštovali, obzirom da se ne odnosi na nas.**
Nije nam najjasnija poslednja rečenica komentara Komisije, ali ćemo svakako izvršiti ponovnu evaluaciji i provjeriti naše konstatacije u Izvještaju.
- Izvještajem o SPU nisu data varijantna rješenja i nije ispoštovan član 21 stav 3 tačka 3, a dok se kao razlog navodi nepostojanje podataka o životnoj sredini za predmetno područje, te se stoga nameće zaključak da ova lokacija zahtjeva izradu “nultog stanja” za sve segmente životne sredine.
- ❖ **Član 21. Zakona o strateškoj procjeni se odnosi na Ocjenu Izvještaja, i to su obaveze nadležnog organa, a ne obrađivača Izvještaja, te ga stoga nismo ispoštovali, obzirom da se ne odnosi na nas.**
Plan nije ponudio varijantna rješenja, te ih nijesmo mogli ni prikazati, odnosno evaluirati njihov mogući uticaj na životnu sredinu. U Izvještaju je izvršena analiza u slučaju nerealizovanja Plana i njegove realizacije, i konstatovano da je predmetno područje relativno malo, a obzirom na lokaciju, varijantna rješenja koja bi se odnosila na neku drugu namjenu bi bila vjerovatno neadekvatna (industrijske aktivnosti i sl.).
- Predmetnim Izvještajem nisu predviđene mjere za sprečavanje i ograničavanje negativnih uticaja kao ni program praćenja stanja životne sredine u toku i nakon realizacije Plana i programa (monitoring), tj. nije ispoštovan član 21 stav 3 tačka 5.
- ❖ **Član 21. Zakona o strateškoj procjeni se odnosi na Ocjenu Izvještaja, i to su obaveze nadležnog organa, a ne obrađivača Izvještaja.**
U okviru poglavlja 10. Izvještaja je navedeno da je precizan monitoring obavezno propisati u fazi izrade Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu koji će se raditi na osnovu Idejnog, odnosno Glavnog projekta. Na ovom nivou dokumentacije možemo navesti neophodan monitoring kvaliteta vode kojom će se nalivati golf teren u slučaju njegovog zalivanja tretiranom vodom iz PPOV. Takođe, upravljanje otpadom treba da bude u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom („Sl. list Crne Gore“, br. 64/11), te kontrolisanje upravljanja treba sprovoditi kontinuirano: i u fazi izgradnje i u fazi funkcionisanja.
- Kako je pravac ove lokacije sjevero zapad –jugoistok, odakle i duvaju najčešći vjetrovi u Tivtu, bura zimi i maestral ljeti, u Izvještaju nema konkretnog predloga za zaštitu drvoreda čempresa i borova koji imaju ulogu vjetrozaštitnog pojasa, kao i čempresi na dijelu aerodromskog prostora. Ove drvorede važno je sačuvati upravo zbog njihove glavne funkcije zaštite od vjetra za veliki dio ove lokacije. (str. 29, 30..)

- ❖ Čempresi koji su evidentirani na lokaciji nijesu bili predmet Izvještaja u smislu zaštite od vjetera. Planom je predviđena zaštita zdravih stabala (Izvještajem je predviđena izrada pejzažne taksacije) u cilju zaštite pejzažnih karakteristika. Čempresi na dijelu aerodromskog prostora takođe nijesu bili predmet izvještaja.
- Takođe poglavljem koje se odnosi na Mjere pri izdavanju građevinske dozvole navedeno je b) prije izrade narednog nivoa tehničke dokumentacije treba izvršiti analizu stanja flore i faune na predmetnom području.". Postavlja se pitanje koji je to naredni nivo i isti se mora tačno definisati.
- ❖ **Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata je predvidio vrste planskih dokumenata i vrste tehničke dokumentacije. Nakon izrade i usvajanja planskog dokumenta pristupa se izradi projektne dokumentacije shodno pribavljenim UTU. Idejni, odnosno Glavni projekat, je sadržalac podataka koji se odnose na procjenu uticaja na životnu sredinu, te je ovo nivo tehničke dokumentacije prije kojeg treba izvršiti navedeno u Izvještaju.**
- Izvještaj ne sadrži Poglavlje 12 – Rezime.
- ❖ **ODGOVOR: Izostavljeno poglavlje - Rezime, ćemo uvrstiti u inovirani Izvještaj.**

Podgorica, 28.11.2013.godine

Obrađivači Izvještaja